

opusdei.org

Vrlo ljudski, vrlo božanski (VI): Razboritost u djelovanju

„Razboritost je ljubav koja dobro razlikuje ono što nam pomaže od onoga što nas sprječava da težimo prema Bogu.“ Novi članak iz serije o krepostima.

9.11.2021.

Na jednoj slici ulja na platnu koja se čuva u Berlinu, Rembrandt je 1627. portretirao starca kako sjedi za

stolom u tami, osvjetljen jednom svijećom. Zlatnici i vlasnički listovi nagomilani su oko njega. Među predmetima na stolu je sat, predosjećaj da su mu sati odbrojani. Starac nosi naočale da pomognu njegovom slabom vidu, a desnom rukom zaklanja svjetlost svijeće koja osvjetljava stol i njegove nekretnine. Nesigurno svjetlo, kao konac života, koje će se uskoro ugasiti.

Tako je to veliki umjetnik na vidljivoj slici prikazao prispodobu koju je Isus jednom ispričao velikom mnoštvu: *Nekomu bogatu čovjeku obilno urodi zemlja pa u sebi razmišljaše: 'Što da učinim? Nemam gdje skupiti svoju ljetinu.'* I reče: *'Evo što ću učiniti! Srušit ću svoje žitnice i podignuti veće pa ću ondje zgrnuti sve žito i dobra svoja. Tada ću reći duši svojoj: dušo, evo imaš u zalihi mnogo dobara za godine mnoge. Počivaj, jedi, pij, uživaj!'* Ali Bog mu reče: *'Bezumniče! Već noćas duša će se tvoja zaiskati od*

tebe! A što si priprazio, čije će biti?
Tako biva s onim koji sebi zgrće blago,
a ne bogati se u Bogu. (Lk 12, 16-21).

Sam Bog opisuje ovog čovjeka kao „bezumnika“ i nerazboritoga. „Čovjek kojeg su mnogi smatrali inteligentnim i uspješnim, u Božjim očima je idiot: 'Bezumnik!', reče mu. U pogledu stvarnosti, on se sada pojavljuje sa svim svojim kalkulacijama kao izvanredno budalast i kratkovidan jer u svim svojim kalkulacijama zaboravio je autentičnu stvarnost – njegova duša nije trebala samo imetak i zadovoljstva, već će jednog dana stati pred Boga.“^[1] Ovaj čovjek nije shvaćao da je smisao njegovog života sažet u ljubavi prema Bogu i bližnjemu. Stoga, kad je imao priliku učiniti nešto za druge, mislio je samo na sebe. Duboko u sebi, nije bio svjestan „kako stvari zapravo stoje“; nije mogao činiti dobro jer „dobro je

u skladu sa stvarnošću.“^[2] Zato je on bezumni. Zato je on nerazborit.

Lažna razboritost

Razboritost je krepost koja spaja naša djelovanja sa stvarnošću; razborita osoba je ona kojoj stvari *izgledaju* onakvima kakve doista jesu. Na temelju ove povezanosti sa stvarnošću, razboritost nas navodi da izaberemo prikladna sredstva i upotrijebimo ih za postizanje dobrog cilja. To će reći da razboritost ne priznaje svaki cilj kao dobar. Sveti Josemaría znao je reći: „Trebamo se uvijek pitati: razboritost, za što?“^[3] A mi odgovaramo: za ljubiti Boga i bližnje muškarce i žene. Kao što je sveti Augustin napisao, „razboritost je ljubav koja dobro razlikuje ono što nam pomaže od onoga što nas sprječava da težimo prema Bogu.“^[4]

Razboritost treba pratiti vjera i milosrđe kako se ne bi izrodila u neku od svojih karikatura. Postoje,

zapravo, dva oblika lažne razboritosti. Jedan je jednostavno „razboritost tijela“ (usp. Rim 8,6) kod osobe koja se fokusira jedino na zadovoljstvo i osjetna dobra, i samo nastoji uživati i posjedovati ih, ne uzimajući u obzir druge važnije ciljeve.^[5] „On to zove Razumom, ali se samo njime služi// Da bi bio više zvijer od bilo koje zvijeri do sada,“ kaže Mephistopheles u Goetheovom *Faustu*.^[6] Druga lažna razboritost je „lukavost“: sposobnost pronalaska sredstava za postizanje izopačenog cilja. Ovaj loš cilj ne mora biti nešto što privlači naša osjetljiva, kao da je užitak nešto što je samo po sebi loše. Može također uključivati, primjerice, sebično traženje nečije vlastite sigurnosti, bez uzimanja u obzir potrebe drugih,^[7] kao što je to u slučaju bogataša iz naše prispodobe.

Istinska razboritost, kako uči Katekizam Katoličke Crkve, „je krepost koja upućuje praktični

razum da u svim prilikama razlikuje naše istinsko dobro i da izabere prikladna sredstva da ga izvrši.“^[8] Ovo istinsko dobro nije ograničeno onime što privlači naša osjetila, već obuhvaća cijelu osobu; to je dobro koje proizlazi iz istine samih stvari, a ne samo iz mojih vlastitih želja. Sastoji se u tome da ustrajemo na putu koji će nas istinski usrećiti – put svetosti, ljubavi, vjernosti – unatoč poteškoćama s kojima se susrećemo. To je uživanje u zadovoljstvima koji su u skladu s istinom našeg bića.

Ova definicija razboritosti govori o razlučivanju i izboru. Kao prvo („razlikuje naše istinsko dobro“), trebamo usmjeravati našu volju i srce kako bismo voljeli i željeli istinsko dobro. To se postiže u vezi s ostalim krepostima, osobito pravednošću, ali i jakošću i umjerenošću. Moralne kreposti upućuju kreposti prema dobru: samo s njima možemo se usmjeriti prema

dobrim ciljevima i „izabrati prava sredstva“ kako bismo ih postigli. Ali, u isto vrijeme, definicija svakog kreposnog čina uključuje razboritost kao svoju „mjeru“, budući da razboritost povezuje naše postupke sa stvarnošću i odlučuje se, ovdje i sada, za srednji put, onaj najizvrsniji, između dvije pogrešne krajnosti. To jest, razboritost je i uvjet za rast drugih moralnih kreposti, kao i njihov rezultat. To je poput „kruga kreposti“. Zato su obrazovanje i okruženje u kojem odrastamo toliko važni. Tamo učimo voljeti i uživati u istinskom dobru, ne kroz rasuđivanje, već kroz poistovjećivanje s onima koje volimo.

Promišljanje: zastati da se razmisli

U svom pažljivom proučavanju kreposti razboritosti, sveti Toma Akvinski u njoj razlikuje tri čina: promišljanje, ispravno odlučivanje i naredba. Prva dva se javljaju samo u

našem razumu; treći nas, pak, navodi na djelovanje.^[9] Ova tri čina mogu se jasno poistovjetiti u drugoj Isusovoj pripovijesti: prispodobi o deset djevica, od kojih je pet bilo ludih i pet mudrih. U njoj, naš Gospodin koristi dio židovske ženidbene ceremonije kao sliku kraljevstva nebeskog i svog drugog dolaska na kraju vremena (usp. Mt 25, 1-13).

Ceremonija opisana u prispodobi uključivala je vođenje mladenke do kuće njezinog budućeg muža. Kasnije toga dana, obično o zalasku sunca u srijedu, gosti su se zabavljali u ženinom domu. Mladoženja bi dolazio u sumrak sa svojim najbližim prijateljima. Osvijetljen uljanicama, gosti su ga primili. Također je postojao običaj da deset žena drži svjetiljke i čeka dolazak mladoženje. Ovo je deset djevica za koje Isus kaže da su uzele svoje svjetiljke i izašle ususret zaručniku. Cijela je povorka tada morala krenuti, praćena

svjetlom svjetiljki, do kuće muževa
oca gdje će se vjenčanje održati.

No nisu sve žene u prispodobi bile
jednako dobro pripremljene: *pet je
bilo ludih, a pet mudrih* (latinska
Vulgata kaže *quinque prudentes*, „pet
ih je bilo razboritih“). *Lude uzeše
svjetiljke, ali ne uzeše sa sobom ulja.
Mudre pak zajedno sa svjetiljkama
uzeše u posudama ulja.* Potonje su
bile pronicljive. Shvatile su da bi
zaručnik mogao zakasnuti i da
njihove svjetiljke neće tako dugo
izdržati (promišljanje). Stoga su
odlučile ponijeti posude s uljem sa
sobom, unatoč prisutnim
nelagodnostima (odluka). Konačno
su postupile u skladu s tim
(djelovanje). Ali lude žene, iako su
možda čule razborit govor o
problemu, pa čak i vidjele da idu po
posude, nisu željele komplicirati svoj
život. Ponijele su ih prenagljenost,
igre i smijeh, a o drugim brigama
nisu razmišljale. Prispodoba nam

daje dojam da je nerazboritost ludih djevica vjerojatno uglavnom bila posljedica njihovog nedostatka promišljanja i budalaste nemarnosti.

Što se dogodilo na kraju vrlo je predvidivo: *Budući da je zaručnik okasnio, sve one zadrijemaše i pozaspaše. O ponoći nastava vika: 'Evo zaručnika! Iziđite mu u susret!* Tada su mlade djevice ustale i uredile svoje svjetiljke, a lude otkrile da su se njihove ugasile zbog manjka ulja. Stoga su zamolile razborite djevice da im posude svoje, što su one odbile učiniti upravo zato što su razborite: *Ne bi doteklo nama i vama. Pođite radije k prodavačima i kupite.* No, u međuvremenu je zaručnik stigao i počela je procesija do njegovog doma u pratnji pet mudrih djevica s upaljenim svjetiljkama i gostima koji pjevaju i plešu. Kad su stigli do zaručnikove kuće, vrata su se zatvorila i počeo je pir. Dok je pet ludih djevica stiglo, bilo je prekasno.

Iako su molile da uđu: *Gospodine, Gospodine, otvori nam*, dobile su oštar odgovor: *Ne poznam vas*.

Možemo se pitati: zašto Isus neke djevice zove mudrima, a druge ludima? Prispodoba nam dopušta prepoznati tri etape razboritog djelovanja, ali prva se posebno ističe: promišljanje. Kako bismo ispravno postupili, prvi potreban korak je stati i razmisliti o situaciji, pažljivo i vjerno poslušati kako stvari stvarno stoje, prisjetiti se sličnih slučajeva kako bismo stekli iskustvo i dopustiti da nas drugi savjetuju – koji su razboriti. Kao što sveti Toma također kaže, „u stvarima koje se tiču razboritosti, nitko nije samodostatan.“^[10] I konačno, moramo biti pažljivi prema promjenjivim okolnostima, što može savjetovati prilagodbu plana i donošenje nove odluke za postizanje željenog dobra. U konačnici, potrebno je spoznati istinu o onome

što postoji, što je neophodan preduvjet za postizanje dobra.

„Dobra namjera“ ili „dobra volja“ nisu dovoljne: treba „hodati u istini“ jer samo *istina će vas osloboditi* (Iv 8, 31).

Sveti Josemaría potaknuo nas je da pažljivo preispitamo prije donošenja odluke, poslušamo sve uključene strane i izbjegavamo žurbu. „Hitno može pričekati,“ rekao je, „veoma hitno mora pričekati.“^[11] Naglasio nam je potrebu da u molitvi tražimo savjet Duha Svetoga jer „istinska razboritost je uvijek pažljiva na Božje poticaje.“^[12] Također je predložio tražiti savjet od onih koji nam mogu pomoći, kao duhovno vodstvo, ili onih koji s nama dijele odgovornost za donošenje odluke. U tom procesu promišljanja, poniznost je bitna kako bismo se mogli otvoriti istini, stvarnosti stvari.

Odlučivanje: izabrati put

Kao primjer drugog čina razboritosti – odlučivanje – možemo pogledati izvještaj svetog Marka o ranim satima nedjelje uskrsnuća. Marija Magdalena i druge žene, koje su kupile pomast da pomažu Isusovo tijelo, zaputile su se na grob u rano jutro. Pitale su jedna drugu: *Tko će nam otkotrljati kamen s vrata grobnih?* (Mk 16,3). Iako nisu imale rješenje za sve probleme s kojima će se susresti, ljubav prema Isusu potaknula je te žene da donesu ispravnu, razboritu odluku: odlučile su djelovati s činjenicama koje su imale. „Bio je to veliki kamen,“ kaže sveti Josemaría. „To je obično slučaj. Poteškoće se vide odmah, ali ako je ljubav prisutna, čovjek se ne fokusira na prepreke. Smjelošću, odlukom, hrabrošću, učinjeno je što se trebalo učiniti! Tko će ukloniti kamen? Nisu mogle same; a ipak nastavljaju hodati prema grobu. Sine moj, ti i ja, jesmo li skloni kolebanju? Imamo li tu svetu odlučnost ili moramo

priznati da se sramimo razmišljajući o odlučnosti, neustrašivosti, smjelosti ovih žena? Kad su stigle do groba, *pogledaju, a ono kamen otkotrljan* (Mk 16,4). To se uvijek događa. Kada odlučimo izvršiti što trebamo učiniti, poteškoće se lako prevladavaju. ^[13] —

Promišljanje, prvi čin razboritosti, ne može trajati beskonačno. U nekom trenutku moramo to okončati i odlučiti. Neodlučnost je još jedan oblik nerazboritosti, koji prethodno promišljanje čini sterilnim: beskorisno je razlučiti koji je najkreposniji način djelovanja ako se tome ne posvetim, bilo zato što mi se ne sviđa ili zato što nisam raspoložen, ili brinem o tome „što će drugi reći“, ili se bojim da ću pogriješiti, ili iz bilo kojeg drugog razloga. Beskorisno je znati što je najbolje učiniti, ako se na to ne odlučim. „Sutra! Koji je put razboritost; mnogo je puta riječ pobijeđenih,“ ^[14] rekao je sveti

Josemaría. Razborita osoba ne očekuje sigurnost tamo gdje ju je nemoguće postići; umjesto toga, on ili ona „radije promaši cilj dvadeset puta, nego se prepusti opuštenom 'ne činim ništa' stavu.“^[15] Neodlučivanje je često nedostatak razboritosti jer će tada drugi ili jednostavno vrijeme odlučiti za nas. Razborita osoba ne pretvara se da ima sve pod kontrolom; prepoznaje svoju vlastitu ograničenost i povjerenje u Boga jer to je ono što najviše odgovara stvarnosti.

Isus nam ovdje daje rječit primjer. U evanđelju, On je viđen kao netko tko poznaje stvarnost, svoju sudbinu i istinsko dobro. On razborito iščekuje dolazak svog „časa“. Na primjer, u Kani Isus kaže svojoj majci: *Još nije došao moj čas* (Iv 2,4). Kasnije, u dva navrata, sveti Ivan nam govori kako se probija kroz mnoštvo *jer još nije bio došao njegov čas* (Iv 7,30; 8,20). U jednom trenutku čak vidimo da se

njegove želje i osjećaji ne podudaraju (usp. Mt 26,39). Unatoč tome, On odlučuje izvršiti dobro. Njegova direktiva prije uhićenja u Getsemaniju: *Ustanite, hajdemo!* (Mt 26, 46) je razborit izbor, herojski razborit.

Naredba: djelovanje

Na kraju Govora na Gori, Isus govori o mudroj i razboritoj osobi: *Tko god sluša ove moje riječi i vrši ih, bit će kao mudar čovjek koji sagradi kuću na stijeni... Naprotiv, tko god sluša ove moje riječi, a ne vrši ih, bit će kao lud čovjek koji sagradi kuću na pijesku* (Mt 7, 24-26). Razborita osoba razlikuje se od lude po sposobnosti da u praksi provede što je naučila. Promišljanje i odlučivanje nije dovoljno: moramo djelovati. Ovo je treći čin istinske razboritosti: naredba ili izvršenje. Sveti Toma kaže da je ovo najvažnije od tri čina jer je poznavanje puta beskorisno

ako ne pođem njime.^[16] Čovjek može biti nerazborit ne samo zbog žurbe ili neodlučnosti, već i (a to je češće nego što se čini) zbog toga što ga odvrćaju prepreke ili ne čini ono što bi trebalo učiniti, često zbog jednostavnog zaboravljanja na to.

„Razmišljaj polako, djeluj brzo,“ sveti Josemaría je jednom savjetovao blaženog Alvara del Portilla.^[17] Htio ga je upozoriti kako na pogreške koje vode do prenađljenosti, tako i na nedostatak razboritosti u nepotrebnom odgađanju odluke i njezine provedbe. Odvađnost nije nedostatak razboritosti. Štoviše, ako je to prava odvađnost, onda je to prava razboritost. „Što treba učiniti, učini... Bez oklijevanja... Bez okolišanja... Bez toga Terezija Avilska ne bi bila sveta Terezija, niti Ignacije Lojolski sveti Ignacije. Bog i odvađnost!”^[18]

Nepotrebna odgađanja u izvršenju onoga što je odlučeno također mogu naštetiti drugima; osobito ako netko ima zadatak formiranja vlade, kao roditelji u odnosu na svoju djecu, ili menadžeri u odnosu na svoje podređene. Potrebna je snaga da se prevladaju strahovi, napasti da se učini ono što je najugodnije ili pretjerana navezanost na vlastitu sliku o sebi. To jasno vidimo u pismu svete Katarine Sijenske papi Grguru XI., pozivajući ga da se uhvati u koštac s ekscesima nekih crkvenjaka: „Ova vrsta popustljivosti, koja proizlazi iz samoljublja i ljubavi prema rođacima, prijateljima i zemaljskom miru je doista najgora okrutnost jer ako se rana ne očisti vrućim željezom i kirurškim skalpelom kada je potrebno, dolazi do infekcije i na kraju dovodi do smrti. Nanošenje mirisnih masti može biti ugodno za bolesne, ali od toga im neće biti bolje.“^[19]

Naravno, odvažnost istinske razboritosti nije u sukobu s nastojanjem da se pronađe najbolji trenutak za izvršenje onoga što je odlučeno, uvijek dajući primat milosrđu, dobru onih koji su uključeni. Ponekad moramo znati strpljivo čekati. Drugi put neće biti razborito čekati jer bi posljedice toga bile gore ili se prilika možda više neće ukazati, ili iz nekih drugih razloga. Razborita osoba je ona koja ovdje i sada „sigurnim pogledom shvaća je li određena radnja put koji stvarno vodi do cilja koji se traži.“^[20]

U svakom slučaju, samo izvršavanje onoga što je odlučeno, nakon razboritog promišljanja, učinit će onu duboku Isusovu čežnju stvarnošću u našem životu: *Tako neka svijetli vaša svjetlost pred ljudima da vide vaša dobra djela i slave Oca vašega koji je na nebesima* (Mt 5,16).

José Brage

[1] Joseph Ratzinger, *The Yes of Jesus Christ*, The Crossroad Publishing Company, 1991, p.15.

[2] Joseph Pieper, *Četiri stožerne kreposti*.

[3] Sveti Josemaría, *Prijatelji Božji*, br. 85.

[4] Sveti Augustin, *De moribus Eccesiae*, I, 15, 25.

[5] Sveti Toma Akvinski, *S. Th.* II-II, q. 47, a. 13.

[6] *Faust*, „Prolog u rajju.“

[7] Usp. Sveti Toma Akvinski, *S. Th.* II-II, q. 47, a. 8, ad. 3.

[8] *Katekizam Katoličke Crkve*, br. 1806.

[9] Sveti Toma Akvinski, *S. Th.* II-II, q. 47, a. 8.

[10] Joseph Pieper, *Četiri stožerne kreposti.*

[11] Javier Echevarría, *Memoria del Beato Josemaría*, Rialp, Madrid, 2000, p. 165.

[12] *Prijatelji Božji*, no. 87.

[13] Sveti Josemaría, *Bilješke zapisane tijekom razmatranja*, 29. ožujka 1959.

[14] Sveti Josemaría, *Put*, br. 251.

[15] *Prijatelji Božji*, br. 88.

[16] Usp. *S. Th.* II-II, q. 47, a. 8.

[17] Pismo Alvaru del Portillu, 28. veljače 1949, u: Andrés Vázquez de Prada, *El Fundador del Opus Dei III*, Rialp, 2003, p. 153.

[18] *Put*, br. 11.

[19] Sigrid Undset, *Sveta Katarina Sijenska.*

^[20]Joseph Pieper, *Četiri stožerne kreposti*.

pdf | document generated
automatically from [https://opusdei.org/
hr-hr/article/vrlo-ljudski-vrlo-bozanski-
vi-razboritost-u-djelovanju/](https://opusdei.org/hr-hr/article/vrlo-ljudski-vrlo-bozanski-vi-razboritost-u-djelovanju/)
(27.03.2025.)